

*Ivan Šaško
pomoćni biskup zagrebački*

Uvod i homilija

*u euharistijskome slavlju Četvrtka Trećega vazmenog tjedna
s molitvenim spomenom na žrtve partizansko-komunističkoga nasilja
u Zagrebu na završetku Drugoga svjetskog rata u svibnju 1945.*

*U župnoj crkvi sv. Jeronima u Zagrebu (Maksimir)
Četvrtak 8. svibnja 2025. u 18.30 sati*

Braćo i sestre u živome Kristu prisutnome među nama,
prije ikoje druge riječi, priopćujem vam vijest koja nas je obradovala dok ste, što je osobito lijepo, bili u molitvi pred Presvetim prije ovoga euharistijskoga slavlja – izabran je novi papa! Ne znamo još koje je papinsko ime sebi odabrao pa je i to lijepa posebnost ovoga slavlja u kojemu zahvalni za dar Pape molimo Gospodina da ga prati u njegovu služenju.

Dragi vjernici, i ove smo godine, ponajprije nutarnjim poticajem i darom Božjega Duha, okupljeni u euharistijskome slavlju u kojemu uzdižemo hvalu nebeskomu Ocu, jer nam je po svome Sinu darovao vječni život, i ujedno molimo za ljude koji su ubijeni, koji su poginuli, kojima je prešućivano ime i postojanje, nakon završetka Drugoga svjetskog rata, nakon ulaska partizanske jugoslavenske vojske u Zagreb prije osamdeset godina.

U zajedništvu sa subraćom svećenicima, sestrama redovnicama, s članovima Hrvatskoga žrtvoslovnog društva, Hrvatskoga društva političkih zatvorenika, Udruge Macelj 1945., s hrvatskim braniteljima i braniteljicama, sa svima vama koji ste došli u ovu crkvu svetoga Jeronima u Maksimiru i s vama, draga braćo i sestre, koji nam ste s nama povezani u molitvi slušajući prijenos ovoga slavlja putem 'Radija Marije', molimo Gospodina da se, u svome milosrđu, spomene tih pobijenih i obespravljenih ljudi te ih primi u svoj vječni pokoj.

Ujedno svojom vjerom, nadom i ljubavlju svjedočimo da posljednji sudac nije nijedan zemaljski vladar na vlasti, koliko god moćan izgledao, i da ćemo svi stati pred Božje sudište.

No, naše zajedništvo ne tiče se samo vječnosti nego mi ovdje na zemlji činimo djelo milosrđa očuvanja spomena na te ljude; želimo biti blizina i utjeha svima koji su na razne načine trpjeli i trpe zbog tadašnjega nasilja.

Naša povezanost s preminulima, naše pouzdanje u Gospodina moguće je po Duhu Svetome koji nam je obećan i dan, kojega trajno zazivamo, osobito večeras moleći za novoga nasljednika apostola Petra, za rimskoga biskupa i papu, da u njemu

bude vidljivo načelo i temelj jedinstva vjere i zajedništva, da svima predsjedava u ljubavi i da nas učvršćuje u vjeri i nadi.

Neobična je i znakovita povijesna podudarnost da je na današnji dan rođen bl. Alojzije Stepinac. I time smo ojačani da nismo sami, koliko god se činilo da smo puno puta nemoćni i slabi. Jer u našoj se slabosti toliko puta očitovala Božja jakost.

Donoseći svoje nakane pred Gospodina, ponizno zamolimo da nam se smiluje i da nam oprosti naše grijehе te da u istini i čistoći srca primimo euharistijski dar, Kruh vječnoga života.

Homilija

Liturgijska čitanja:

Dj 8, 26-40; Ps 66, 8-9.16-17.20; Iv 6, 44-51

1. Prije upoznavanja s liturgijskim čitanjima za ovo slavlje i prije pripremanja homilije, budući da dolazimo u ovu crkvu posvećenu svetomu Jeronimu, zamolio sam ga pomoć: da u naviještenoj Božjoj riječi pronađem plodonosne poveznice za večerašnju prigodu i podijelim ih s vama. No, mislim da su neke od njih, i bez mojih traženja i tumačenja, zazvonile u vašim ušima i srcu.

Najprije smo slušali *Djela apostolska* o susretu Filipa, neki kažu jednoga od one sedamdeset i dvojice učenika koje je Isus poslao naviještati Radosnu vijest, i čovjeka s dvora etiopske kraljice; dakle Filipa i visokoga dužnosnika, rekli bismo danas, u strukturama vlasti, osobu iz svijeta politike.

Taj je čovjek putovao iz Jeruzalema prema Gazi. (Već pri spomenu imena tih mjesta danas mislimo na stradanja i napetosti koje sežu dalje od Svete zemlje.) I kako to često biva, taj putnik, stranac u Izraelu, očito je nabavio ili dobio na dar biblijski tekst i putem čitao iz Knjige proroka Izaije.

A što je čitao? Božju riječ koja nam se večeras lako lijepi za srce. Ponovimo ju:

*'Ko ovcu na klanje odvedoše ga,
ko janje nijemo pred onim što ga striže
on ne otvara svojih usta.
U poniženju sud mu je uskraćen.
Naraštaj njegov tko da opiše?
Da, uklonjen je sa zemlje život njegov.'*

2. Čovjek iz Etiopije, kraljevski poslanik, političar, nije razumio na koga se to odnosi ni koga se to tiče. Nakon što mu je Filip objasnio da se to proroštvo ostvarilo u Isusu, otvorilo mu se srce i zaželio se krstiti. Nakon krštenja, nakon prihvaćanja

Krista koji je radi svih ljudi darovao sebe; nakon što je u Kristu rođen za vječnost, „radosno“ je nastavio je svoje putovanje.

Pred takvim Božjim čovjekom, pred takvim umiranjem, čovjek koji je zacijelo poznao ratovanje i nasilje, bio je iznenađen, privučen, dirnut mirnoćom i predanošću žrtve, kao i grubošću izvršitelja oduzimanja života. Ali je susreo Božje djelo uskrsnuća.

Kada ga je Filip upoznao s Kristovim utjelovljenjem, naviještanjem Radosne vijesti, življenjem i umiranjem, očito je u probuđenosti vjerom prepoznao neizrecivost Božjega dara koji smo i mi prihvatili kao svoje spasenje. Prepoznavši istinu koja ispunja čežnju u njemu, krstio se i bio radostan.

3. Što je to tako kratko i uvjerljivo Filip govorio Etiopljaninu? Nedvojbeno nešto što u sebi nosi privlačnu novost koja objašnjava da Kristova žrtva obuhvaća sve žrtve; da nadilazi jedno vrijeme i u ljubavi povezuje sva vremena.

Taj sadržaj sažimaju Isusove riječi iz Evanđelja: *Ja sam kruh živi koji je s neba sišao.*

U jednoj rečenici Isus je isprepleo tri slike: *kruh, nebo, silazak*. Ja sam kruh, ali ne tek pregršt brašna i voda koji su prošli kroz vatru. To je kruh koji hrani dubinu života. Ja sam nebo koje je sišlo na zemlju, jer zemlja bez neba tek je prolazni prah. Na zemlji živi nebeska zbilja koja daje smisao prolaznomu.

Znamo, braći i sestre da Otajstvo našega života nije u nama, nego nam se daruje kao kruh koji u sebi sadrži zemaljski prah i sunčane zrake, otajstvo zrna koje umire, ljubav sijača i svih koji su kruh oblikovali. Nebeski je Otac htio da nas njegov život hrani po Kristu koji je Kruh za život svijeta.

U prvoj današnjoj evanđeoskoj rečenici Isus nam govori da „nitko ne može doći k njemu, ako ga ne privuče Otac koji ga je poslao“ Predivan je Bog koji privlači. Čime? Ne samo čudima, svojim izvanrednim djelima, nego i svojom žrtvom, križem i umiranjem. Bog privlači i nikoga ne odbija, ali dopušta da ga čovjek u svojoj slobodi odbije.

Isusove sunarodnjake, pa i učenike, privuklo je puno toga, a odbila ih je istina da je Kruh koji obećava, koji nam je darovao, njegovo tijelo, to jest tjelesnost (grč. ἡ σὰρξ ποὺ ἔστιν). Govori: Dajem vam Božji život po svojoj ljudskosti; uzmite ju kao visoku i svijetlu mjeru življenja. Učite od mene, zaustavite krvarenje čovječanstva; očitujte ljudskost, jer što ste više ljudi, to se više očituje božanska klica, Božja slika koja je u vama.

4. No, mi smo večeras u mislima s ljudima prema kojima je očitovana neljudskost. Razmjeri toga stradanja, razmjeri toga partizanskog jugoslavenkog

zločina, kao i nakane, metode i ciljevi počinitelja, takvi su da nikoga tko se s njima susretne, upozna ih – makar samo rubno – ne bi smjeli ostaviti ravnodušnima, a ponajmanje uputiti na njihovo prešućivanje, nijekanje, zataškavanje ili neistinito predstavljanje.

A mi ni ove godine u Zagrebu nemamo spomen na žrtve tih zločina nego smo iznova izloženi veličanju zločinaca, bezobzirno upakiranom u slavlje oslobođenja i slobode.

I tako već osamdeset godina. Osamdeset godina! U tim je godinama važno vidjeti četrdeset i pet godina sustavnoga promicanja laži u totalitarnome komunističkom sustavu, ali je bolno, zapravo gotovo nepojmljivo, u tih osamdeset godina vidjeti sada već trideset i pet godina čuvanja i njegovanja laži u neovisnoj Hrvatskoj, u društvenome sustavu koji zovemo 'zapadnom demokracijom', u kojoj bi u nizu temeljnih vrijednota trebalo sjajiti ljudsko dostojanstvo, neprihvatljivost totalitarizama, a posebice neprihvatljivost duhovne i materijalne pustoši koju je za sobom ostavio komunizam, a u Hrvatskoj to pustošenje nije prestalo.

5. Gledajući ovih proljetnih svibanjskih dana događanja u našoj domovini koja se tiču prošlosti moglo bi se površno zaključiti da se svemu daje mjesta i da se sve obilježava. Uistinu, tim se obilježavanjima na političkoj podlozi želi stvoriti dojam neke uravnoteženosti, ravnovjesja, kako u odnosu prema Drugomu svjetskom ratu i poraću tako i prema Srpskomu ratu protiv Hrvatske kojemu je dano ime 'Domovinski rat'.

No, u tome mnoštvu obilježavanja, u kojemu se želi stvoriti privid da se sve obilježava, najprije upada u oči nedostatak nutarnjega smisla vođenoga istinom, zbog čega takvim obilježavanjem nije obilježeno ono što vapi za obilježjem – grobišta i ljudi, žrtve komunističkih silnika i nasilnika. Prošlost nije obilježena istinom i zbog toga – umjesto da bude polazište i izvorište obnove; umjesto da bude uzletišta za ljude s krilima oduševljenja – naša prošlost i dalje ostaje utegom i okovom za pojedince i za narod.

I ostaje pitanje zašto je tomu tako, tko je za to kriv, odnosno bolje: *Tko je za to odgovoran?* Je li možda nekomu stalo i zašto mu je stao da tako ostane i idućih desetljeća? Odgovor može biti brz; može se lako ustvrditi da smo krivi i odgovorni svi, ali takav odgovor – koji je u svojoj biti točan – preveden u stvarnost znači da odgovoran nije nitko. I stanje ostaje jednako ili slično.

6. Da ne bismo najprije tražili druge krivce, dobro je poći od sebe, od nas vjernika, od Crkve, posebice nas njezinih službenika. Činimo li mi što je potrebno činiti? Nešto svakako činimo ili pokušavamo. Nerijetko se i nama biskupima, očito s

pravom, zamjera da nismo dovoljno glasni, dovoljno odrješiti, i trebamo se trajno ispitivati kako se više zalagati da ta istina, važna za cijeli narod, bude vidljivija.

Doduše, puno su puta biskupi i pisali i govorili da je neizostavna istina i spomen na ta događanja, ali očito da naš (pre)općenit i načelan govor i isticanje vrijednota ne samo da ne pokreće ljude koji su u društvu i državi jedini kadri to učiniti – a mi to vidimo i kao dužnost – nego preopćenit govor baš tim odgovornima u vlasti daje dovoljno prostora i načina da stvore dojam kako se oni zalažu za iste vrijednote.

Istina je i to da se dovoljno ne čuju ljudi u Hrvatskoj kojima godi nosi znanstvene i stručne titule, biti pod kišobranom naziva 'intelektualac', pa prihvaćaju udobnost akademskih udaljenosti, pri čemu oni koji se za istinu zalažu bivaju izloženi i trpe, u skladu sa stihom pjesme koji veli: *Rekao je istinu, treba ga ukloniti, treba ga smaknuti* (*La Verité*, Guy Béart).

7. Zbog toga je važno reći, bez imalo zadržke, da su u ovih posljednjih trideset i pet hrvatskih godina za stanje kakvo jest glede odnosa prema partizanskim i komunističkim zločinima odgovorni ljudi kojima je povjerena vlast, kako vlast u gradu Zagrebu tako i vlast u hrvatskoj državi; kako jučer, tako i danas.

Uostalom, tko može već sutra mijenjati taj odnos, stati na stranu istine, zalagati se za ponižene, opljačkane, izgnane, ubijene? U čijim je to rukama, u čijemu glasu mogućnost da mrvicom pravednosti i poštenja budu obilježeni grobovi ljudi kojima je oduzeto svako obilježje?

Ne znam kojom lakoćom – a uvijek prvo gledam nas kršćane, katolike – netko od nas može mirno živjeti s komunističkim krivotvorinama, čak se i zalagati za njih u Hrvatskoj, u Europi? Tu se ne radi samo o osobnim životima, o propustima i pogreškama koje pogađaju jednoga čovjeka i možda nekolicinu ljudi oko njega; tu se radi o nebrojenim životima.

Bilo bi vrijedno pozvati dužnosnike, parlamentarce Europske unije i provesti ih Zagrebom i okolicom pokazujući im više od stotinu neobilježenih mjesta, udolina, padina, jaraka, vododerina, u kojima još leže kosti pobijenih bez suda i dokaza, samo na temelju toga što je netko procijenio – a to smo čuli i ovih dana iz usta samozvanih antifašista – da je netko „simpatizer“ nekoga neprijatelja.

Kao nadopuna toga, svakako bi ih bilo dobro upoznati s provođenjem europskih rezolucija o totalitarnim režimima u Hrvatskoj, kao i o povlasticama koje su uživali i koje 'sljedništvom', 'nasljeđivanjem' u više oblika uživaju članovi Komunističke partije i njihova rodbina.

Dok iznova ističem svoje divljenje, svoju zahvalnost, malenost i nedostojnost pred svakom žrtvom hrvatskih dragovoljaca i ostalih branitelja, posebno me pogađa kada vidim da hrvatski branitelji pristaju biti dio promidžbe komunističkih laži. I

molim se za njih da ne podlegnu novim 'partijskim direktivama' i ne zaborave što ih je nosilo, što im je davalo snagu i o čemu su sanjali.

8. Bilo kako bilo, ako sadašnje ili neke buduće zagrebačke gradske ili hrvatske državne vlasti ne žele ići tim putem, pošteno je reći da ih uopće ne zanima taj dio hrvatske prošlosti i da im smetaju žrtve u njemu, te – tomu dosljedno – takav svoj stav ne stavljaju pod krinku 'obilježavanja' bez okusa i mirisa, uronjenih u neutralnost koja nosi samo bljutavost, daleko od čežnje za puninom, za Kruhom života i za vječnošću.

Jer, u konačnici, radi se baš o tome: o sučeljavanju materijalizma i duhovnoga, neprolaznoga; grčevitoga držanja vremenitoga, s jedne strane, i vjere u vječnost, s druge strane. Samo treba znati da niti jedan materijalizam, bio on sirov ili prerađen, umiven i oplemenjen, ne donosi oduševljenje, ne ispunja živote, ne razvija sućut i solidarnost, ne gradi povjerenje i ne privlači onom 'ludošću' ljubavi, koja je potrebna svakomu društvu i koja nadvladava svaku nesigurnost.

Mi nećemo prestati molitvom pozivati Gospodina da se spomene svoje ljubavi i milosrđa prema svima koji trpe, kojima je nanesena bol; mi nećemo prestati zahvaljivati za Kristovu žrtvu u kojoj je svaka ljudska patnja; mi, Crkva, ne možemo bez darova Duha Svetoga koji oživljuje i posvećuje, koji je Branitelj i Tješitelj.

I baš zato molimo za hrvatske vlasti da ne podlegnu napasti zatvorenosti u zemaljsko, jer misleći na rasute, zaboravljene kosti, čuje se kako odjekuje pitanje: *Gdje ti je brat?*

9. Svatko tko može nešto učiniti da prevlada istina nad neistinom Hrvatskoj daje snagu i uistinu ju oslobađa; a svatko tko može, a ne dopušta da ti događaji budu rasvijetljeni i da se iz njih izvuku posljedice kočničar je i razaratelj hrvatskoga dobra i radosti.

Naime, u namjernome čuvanju neistina iz prošlosti tinjaju razlozi podjela u društvenome tkivu u sadašnjemu vremenu, kada je tako jasan rast nepovjerenja među državama i narodima u svijetu. Prošlost nas opominje, a sadašnjost upozorava da posijano i čuvano sjeme ideoloških neistina rađa krajnostima i plodovima razdora.

Nije moguće izbjeći pitanje: Hoćemo li i sljedećim naraštajima, našim mladima za koje kažemo da su naša nada i budućnost, ostaviti da se i dalje valjaju u kaljuži jugoslavenskih komunističkih laži, u nasljeđu koje je poteklo iz tih laži, kao što je uzgajanje i zalijevanje korupcije i klijentelizma, i pritom se neiskreno čudeći što mladi i cijele obitelji odlaze iz domovine ili gube snagu za prenošenje života?

Čvrsto se nadam, i za to molim, da na to neće pristati i da će vidjeti i ispravljati ono u čemu smo mi pogriješili. Ujedno za sve nas molim snagu Božjega Duha da od

Hrvatske ne odustajemo i da svoju Europu jačamo istinskim vrjednotama. Među njima je i ispravan odnos prema događajima nakon Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj.

Na razne se načine obećavalo i obećava dati zamah našem društvu, ali se još nije pokušalo vidjeti kako izgleda život u našoj domovini bez tereta komunističkih laži. Svakomu tko se to usudi provoditi bit će teško, ali će ti ljudi biti blagoslovljeni i mnogi će mu biti zahvalni.

Ako toga ne bude, bez ikakvoga prizvuka pojačavanja dramatičnosti, neizbježno je reći da će i dalje slabiti hrvatska duhovna snaga, kao i smisao velikih i malih riječi o hrvatstvu i hrvatskoj budućnosti.

10. Braćo i sestre, sva povijest svijeta stane u komadić kruha koji Bog svojim Duhom preobražava u Kristovo tijelo. Taj komadić za svijet izgleda nedostatnim. Ali teška povijest našega naroda uči nas da je snagom toga Kruha preživjela ljubav, da je građena blizina, da su ljudi pronašli snagu za koju su mislili da ju nemaju; uči nas da je preživio i sam narod, posebice onda kada je proganjana vjera i kada su ubijani mnogi, pa tako i proroci, kakav je bio blaženi Alojzije Stepinac.

Toliko nam se puta u životu čini da ne možemo dalje, da nema smisla; da će nas nemoć i glad, kako materijalna tako i duhovna, svladati i uništiti. Ali nas ne uništava oskudica, nego pomanjkanje ljubavi, dobra i istine.

Dok god ćemo poštovati taj Kruh, dok god ćemo pristupati euharistijskomu stolu, nastojeći živjeti u čistoći srca, bez obzira na grješnost, neće nedostajati ničega za život. A mi, Crkva, ljudi koji vjeruju u dar vječnosti, mi smo Kristova vidljivost u svijetu, njegovo Tijelo, slavno i uzvišeno, ponižavano, i ranjavano. Pozvani smo biti njegov osmijeh, utjeha i oslonac svima koji trebaju hranu vječnoga života.

Amen.